

HRVATSKI SABOR
Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Klasa:

Ur. broj: 6521-12-11-

Zagreb, 8.travnja 2011.

PREDSJEDNIKU
HRVATSKOGA SABORA

Predmet: *Prijedlog zaključaka o položaju hrvatske nacionalne manjine u susjednim i drugim europskim državama s posebnim osvrtom na hrvatsku nacionalnu manjinu u Republici Srbiji, Republici Sloveniji i Crnoj Gori.*

Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske na temelju članka 122. i članka 129. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora predlaže Hrvatskom saboru da donese zaključke vezane za ***“Položaj hrvatske nacionalne manjine u susjednim i drugim europskim državama s posebnim osvrtom na hrvatsku nacionalnu manjinu u Republici Srbiji, Republici Sloveniji i Crnoj Gori“.***

Za svog predstavnika, koji će sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Odbor je odredio dr. Ivana Bagarića, predsjednika Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr. Ivan Bagarić

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA

1. Hrvatski sabor daje punu potporu Vladi Republike Hrvatske u zaštiti manjinskih zajednica a osobito u zaštiti hrvatske nacionalne manjine u susjednim i drugim europskim zemljama temeljenu na ustavnim ovlastima, međunarodnim standardima o zaštiti nacionalnih manjina te bilateralnim sporazumima o zaštiti manjina u očuvanju njihovog nacionalnog identiteta i ostvarenju svih manjinskih prava u okviru daljnjeg razvoja dobrosusjedskih odnosa.
2. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da u duhu „Sporazuma o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i srpske Hrvatski sabor daje punu potporu Vladi Republike Hrvatske u zaštiti manjinskih i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj“ nastavi štiti puni integritet hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, osobito autohtonih Hrvata Bunjevaca/Bunjevačkih Hrvata u Vojvodini što uključuje očuvanje njihovog hrvatskog nacionalnog identiteta, njihovog imena, jezika (i dijalekata), kulture i ostvarivanje svih manjinskih prava.
3. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da u bilateralnim odnosima s nadležnim institucijama Republike Slovenije sukladno njihovoj težnji i dalje potiče pitanje priznanja statusa priznate nacionalne manjine Hrvatima u Republici Sloveniji te ostvarenje svih prava koja proizlaze iz tog statusa u Republici Sloveniji.
4. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da u bilateralnim odnosima s nadležnim institucijama Crne Gore potakne pitanje parlamentarne zastupljenosti hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori uvažavajući posebnost Hrvata Crne Gore, njihovo kulturno nasljeđe i doprinos razvoju crnogorskog društva i države.
5. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da na temelju Strategije odnosa Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske, Hrvatskom saboru uputi na donošenje i Zakon o Hrvatima izvan Republike Hrvatske kao instrument provedbe spomenute strategije. Tim povodom Hrvatski sabor će provesti raspravu o stanju i statusu svih zajednica Hrvata u svijetu.

OBRAZLOŽENJE ZAKLJUČAKA

Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske na tematskoj sjednici održanoj 5. travnja 2011. raspravljao je o položaju hrvatske nacionalne manjine u susjednim i drugim europskim državama s posebnim osvrtom na hrvatsku manjinu u Republici Srbiji, Republici Sloveniji i Crnoj Gori. Na temelju rasprave, Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske upućuje Hrvatskom saboru na usvajanje predmetne zaključke.

U radu sjednice, pored članova Odbora, sudjelovao je i predsjednik Hrvatskog sabora gospodin Luka Bebić, ministar vanjskih poslova i europskih integracija gospodin Gordan Jandroković, savjetnica predsjednika Republike Hrvatske za jugoistočnu Europu gospođa Romana Vlahutin, predstavnici drugih državnih institucija te predstavnici Hrvata iz Republike Srbije, Republike Slovenije i Crne Gore.

Na sjednici je iznesen jednodušan stav da je skrb o Hrvatima koji žive izvan Republike Hrvatske (hrvatska nacionalna manjina u susjednim i drugim europskim državama, hrvatski narod u BiH te hrvatsko iseljništvo – dijaspora) od nacionalnog interesa. U skladu s tim, a na temelju Ustava Republike Hrvatske (čl. 10. „Dijelovima hrvatskog naroda u drugim državama jamči se osobita skrb i zaštita Republike Hrvatske“), međunarodnog prava i bilateralnih sporazuma iskazana je potreba trajne uključenosti Vlade Republike Hrvatske i drugih institucija u zaštiti, očuvanju i promicanju kulturnih, gospodarskih, političkih i inih veza Republike Hrvatske s dijelovima Hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske.

Predsjednik Hrvatskog sabora gospodin Luka Bebić, sudjelovao je u najvećem dijelu sjednice te saslušao predstavnike Hrvata iz Republike Srbije (Vojvodine), Republike Slovenije i Crne Gore. U svom obraćanju, naglasio je odgovornost hrvatskih institucija prema Hrvatima u svijetu i važnost donošenja cjelovite politike Republike Hrvatske koja će, prema prijedlogu Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske, biti iskazana u Strategiji (i Zakonu) o odnosu Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske. Naglasio je kako je položaj nacionalne manjine (i manjine općenito) mjerilo demokratičnosti dotičnog društva i države te se u skladu s tim, u svim bilateralnim susretima zauzima za prava hrvatske nacionalne manjine. Ukazao je na standarde zaštite manjinskih prava koje je Republika Hrvatska osigurala za svoje nacionalne manjine te pravo Republike Hrvatske na reciprocitet kad je u pitanju zaštita hrvatske nacionalne manjine u susjednim državama.

Ministar vanjskih poslova i europskih integracija gospodin Gordan Jandroković, kazao je da će Republika Hrvatska ostvarivši vrlo visok stupanj zaštite manjinskih prava vlastitih nacionalnih manjina a na temelju bilateralnih sporazuma i međunarodnog prava tražiti iste standarde zaštite hrvatske manjine u pojedinim zemljama. Upoznao je sudionike sjednice da je u završnoj fazi izrada Strategije odnosa Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske kojom će se definirati odnos Republike Hrvatske prema svakoj skupini Hrvata izvan Republike Hrvatske uvažavajući njihove potrebe tj. specifičnosti. Naglasio je da oko ovog važnog pitanja u Hrvatskoj postoji konsenzus te da će Vlada donijeti i istoimenu zakon kao instrument provedbe spomenute Strategije.

Savjetnica predsjednika Republike Hrvatske gospođa Romana Vlahutin, naglasila je važnost jedinstvenog stav prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske te pozdravila postignuti konsenzus institucija Republike Hrvatske prema ovome važnome pitanju.

Na sjednici se moglo čuti kako je položaj hrvatske manjine u različitim zemljama različit te da ovisi prije svega od politike domicilne države. Tako se položaj hrvatske nacionalne manjine u nekim državama može ocijeniti prihvatljivim (Mađarska, Rumunjska) a u nekima ju se čak nit ne priznaje (Slovenija) ili ju se sustavno asimilira (Srbija). Položaj i potrebe hrvatske manjine u svakoj od zemalja u kojoj živi nalaže nadležnim institucijama Republike Hrvatske da u okviru svoje nadležnosti različito postupaju. Također, nužno je, a sukladno najavljenom Strategiji odnosa Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske, uskladiti i zakonodavstvo Republike Hrvatske potrebama Hrvata koji žive izvan Republike Hrvatske (Zakon o hrvatskom državljanstvu, Zakon o strancima, Zakon o priznavanju stranih diploma, bilateralni sporazumi s pojedinim državama itd.). Nužan je čak i preustroj postojećih institucija a s ciljem uspostave djelotvorne i učinkovite servisa nadležnog za Hrvate izvan Republike Hrvatske (Hrvatska matica iseljenika, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija – Samostalna služba za Hrvate izvan RH i kulturu te DK predstavništva) te organiziranje središnjeg tijela nadležnog za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Uvažavajući poseban položaj i potrebe hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji (Vojvodini), Republici Sloveniji i Crnoj Gori, na sjednicu su bili pozvani predstavnici hrvatske manjine iz spomenutih zemalja kako bi članove Odbora bolje upoznali sa trenutnim stanjem svake od njih.

Predstavnici Hrvata iz Republike Srbije (Vojvodina) ukazali su na težak položaj hrvatske zajednice u Republici Srbiji. Progon od oko 35.000 vojvođanski Hrvata u vrijeme agresivne velikosrpske politike ocijenili su nenadoknadivim gubitkom, za koji Republika Srbija, kao ni za druge zločine iz tog vremena (ubojstva, uništavanje hrvatske imovine) nije preuzela odgovornost niti je osigurala prihvatljivo obeštećenje. U posljednjih nekoliko godina, koliko toliko prihvatljivog normaliziranja odnosa, još uvijek se osjeća neprihvatanje Hrvata kao vlastitih građana od institucija Republike Srbije. Tako na primjer, od strane Republike Srbije se ne poštuje bilateralni „Sporazum o zaštiti hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji i zaštiti srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“. Naime, proklamirana prava i obveze iz Sporazuma, s jedne strane Republika Srbija ne provodi a s druge strane se od strane institucija Republike Srbije sustavno potiče podjela hrvatskog nacionalnog korpusa s ciljem asimilacije. Navode kako se ne poštuje razmjerna zastupljenost u državnim i javnim službama (državna uprava, policija, carina, škole itd.) niti je osigurana zastupljenost u predstavničkim tijelima vlasti. Naime, prema izbornom zakonu krajnje je otežan postupak kandidiranja manjinskih predstavnika (manjinske liste) što će imati za posljedicu nemogućnost prelaska izbornog praga i participiranje u vlasti. Stoga traže da se primjeni model kojeg ima Republika Hrvatska tj. da im se omogući neposredna zastupljenost što je bit članka 9. Sporazuma. Ne poštuju se niti druga manjinska prava Hrvata u Republici Srbiji a time se ne ostvaruju niti financijske obveze spram institucija hrvatske nacionalne manjine što je posve neprihvatljivo, osobito ukoliko se sve to uspoređi s ostvarenim standardima zaštite srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Predstavnici Hrvata iz Republike Slovenije su upoznali Odbor s nastojanjem da ostvare status priznate nacionalne manjine. Naime, iako u Republici Sloveniji prema njihovoj procjeni živi preko 50.000 Hrvata čija je autohtonost (ili dijela njih) neupitna, Hrvati u Republici Sloveniji niti su priznati kao nacionalna manjina niti ostvaruju bilo kakva prava koja bi im iz tog statusa proizlazila. Prijedlog da se obostrano, kao nacionalnu manjinu prizna Hrvatima u Republici Sloveniji i Slovence u Republici Hrvatskoj, pokrenuli su 2001., međutim to sa slovenske strane nije dalo nikakvog rezultata. Stoga su u ožujku ove godine prema

Državnom zboru Republike Slovenije uputili novi zahtjev („Pobudnicu“), isti dokument su ovim povodom predali i predsjedniku Hrvatskog sabora. Na sjednici je iskazana potpora Hrvatima u Sloveniji kao bi ostvarili status priznate nacionalne manjine i svih prava koja iz tog statusa proizlaze. Sve to je ocjenjeno kao preduvjet očuvanja nacionalnog identiteta Hrvata u Republici Sloveniji te obveza Republike Slovenije i Republike Hrvatske.

Predstavnici Hrvata iz Crne Gore ukazali su na dugogodišnju asimilaciju Hrvata Crne Gore, koja je bila osobito pogubna u vrijeme komunističkog sustava te u godinama agresije na Republiku Hrvatsku. U tom periodu su progonjeni a materijalna i kulturna dobra su im oduzimana. Procjenjuju da u sada u Crnoj Gori živi oko 13.000 Hrvata te da se zbog straha svi ne izjašnjavaju nacionalno. Tako se prema posljednjem službenom popisu stanovništva u Crnoj Gori izjasnilo njih samo 7.000 Hrvata. U Crnoj Gori se kao i u Vojvodini, Hrvati nerijetko izjašnjavaju kao katolici, neopredijeljeni ili ih se regionalno svrstava (Bokelji). Protivno svim poteškoćama, ocjenjuju kako je politička situacija u Crnoj Gori u posljednje vrijeme znatno drugačija tj. povoljnija. Razlog tome je demokratizacija crnogorskog društva kao i znatan doprinos Hrvata Crne Gore tim procesima ali i samoj neovisnosti Crne Gore. Naglasili su doprinos Hrvata ukupnom kulturnom nasljeđu Crne Gore te ukazali na nerazmjer njihovog broja (političkog utjecaja) i postotka kulturnog nasljeđa. Procjenjuje se da oko 70% kulturnog nasljeđa Crne Gore baštine upravo Hrvati. Politički su organizirani oko jedne političke stranke (Hrvatske građanske inicijative), cilj im je u ustavom zajamčiti stalnu parlamentarnu zastupljenost.

Saslušavši predstavnike Hrvata u Republici Srbiji, Republici Sloveniji i Crnoj Gori te uzimajući u obzir suglasnost svih nazočnih da se za hrvatsku manjinu u susjednim zemljama zatraži osiguranje svih prava koja imaju nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske zaključke sa svoje sjednice prosljeđuje Hrvatskom saboru na usvajanje s ciljem davanja obveze i potpore Vladi Republike Hrvatske u ostvarenju proklamiranih prava, u ovom slučaju hrvatske nacionalne manjine u europskim državama, temeljenim na međunarodnom pravu, bilateralnim sporazumima i Ustavu Republike Hrvatske.

Prilog obrazloženju

PRIKAZ POLOŽAJA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE PO POJEDINIM ZEMLJAMA ¹

Smatra se da je najbolji pokazatelj stanja manjine u nekoj državi uz obvezu poštivanja općih međunarodno pravnih instrumenata (UN, VE, OESS, SEI) postojanje manjinskog zakonodavstva, postojanje bilateralnih sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina kao i reguliranost zastupljenosti u predstavničkim tijelima i tijelima državne uprave, obrazovanje na jeziku i pismu (mreža škola, nastavnici, udžbenici itd.), službena upotreba jezika i pisma (pred tijelima državne uprave i dvojezični natpisi), informiranje (tiskani i elektronički mediji – radio i TV), održavanje kulturnog identiteta (običaji, tradicija, zaštita kulturne baštine).

Tretman i status nacionalne manjine najviše ovisni o stavu domicilne zemlje te da je u izravnom odnosu položaj manjine s (ne)postojanjem manjinskog zakonodavstva domicilne zemlje tj. institucionalnim kapacitetom i dobrom voljom provedbe i nadzora sklopljenih međudržavnih sporazuma. Također, bitan pokazatelj su i financijska izdvajanja domicilne i matične države (namjenska i projektna financiranja). Važno je naglasiti **da su nacionalne manjine zaštićene međunarodno-pravnim instrumentima, koji obvezuju državu većinskog naroda na stvaranje potrebnih uvjeta koji će štiti manjine od asimilacijskih procesa.**

U opće međunarodno pravne instrumente zaštite manjina spadaju prije svega dokumenti: Ujedinjenih naroda (Opća deklaracija o pravima čovjeka, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Deklaracija o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i vjerovanja, Deklaracija o pravima osoba pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina, Konvenciji o pravima djeteta); Vijeće Europe (Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i ostali relevantni dokumenti Vijeća Europe); Organizacija o europskoj sigurnosti i suradnji (Dokument usvojen na Konferenciji o ljudskoj dimenziji u Kopenhagenu 1990., Izvješće sa sastanka vladinih stručnjaka za zaštitu manjina, održanog u Ženevi 1991.); Instrumentu Srednjoeuropske inicijative za zaštitu nacionalnih manjina, bilateralni međudržavni sporazumi o međusobnoj zaštiti manjina (najvažniji zbog procesa praćenja stanja i pregovora po pojedinim područjima) koji se potpisuju u namjeri međusobne zaštite manjina te se temeljem istih želi posebno pratiti stanje i tretman manjina kroz uspostavu Međuvladinih mješovitih odbora (MMO-a).

Hrvatska nacionalna manjina u europskim zemljama može se podijeliti po vremenu nastajanja na „stare“ i „nove“, prema načinu nastajanja (iseljeni ili nastali kao posljedica političkih tj. geopolitičkih podjela) te po statusu (priznati, nepriznati). Nastanak manjine definiraju povijesna zbivanja. Bez obzira kada i kako su nastajale položaj hrvatske nacionalne manjine u srednjeeuropskim zemljama različit je u svakoj od država. Prva raseljavanja Hrvata krenula su sa dolaskom Turaka. Tako su Hrvati došli u Italiju (Moliški Hrvati), Austriju (Gradišćanski Hrvati), Mađarsku, Slovačku, Češku, Kosovo, Bugarsku i Rumunjsku. Veliki dio današnjih podjela nastao je raspadom Austro-Ugarske na nacionalne države. Tako je nastala i naša najpoznatija manjina Gradišćanski Hrvati. Nakon podjele Zapadno ugarskog prostora 1921., između Austrije, Mađarske i tadašnje Čehoslovačke, većina tadašnjih Hrvata našla se u novoj austrijskoj pokrajini Burgenland, odnosno Gradišću. Manji dio hrvatskih naselja u toj podjeli pripao je Mađarskoj, a dio tadašnjoj Čehoslovačkoj. Gradišćansko hrvatsko govorno područje šire je od teritorija austrijske pokrajine Gradišće, jer ono obuhvaća dijelove zapadne Mađarske kao i dijelove Slovačke. Zadnje podjele i nastanci hrvatske nacionalne manjine vežu se na raspad bivše Jugoslavije (Slovenija, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Kosovo).

Hrvati kao nacionalna manjina u različitom statusu živi u 12 susjednih i okolnih zemalja (Austrija, Mađarska, Slovačka, Češka, Slovenija, Italija, Crna Gora, Srbija, Makedonija, Kosovo, Bugarska i Rumunjska).

Austrija

Manjinska zajednica gradišćanskih Hrvata u Austriji podijeljena je na dvije međusobno dobro povezane podskupine: Gradišćanski Hrvati u Saveznoj zemlji Gradišće (po procjenama do 35.000) i gradišćanski Hrvati u Beču (do 15.000), dakle ukupno oko 50.000. Prema popisu stanovništva, u Republici Austriji u 2001. živi približno 27.000 stanovnika koji su se izjasnili kao gradišćanski Hrvati. Oni navode gradišćansko-hrvatski kao

¹ Pripremljeno prema podacima iz MVPEI

materinji jezik. Gradišćanski Hrvati naselili su se tijekom 16. st. na području čitave današnje Savezne zemlje Gradišće. Danas su očuvana hrvatska naselja – općine u prosjeku s oko 1.000 stanovnika oko sljedećih kotarskih mjesta: Željezo (Eisenstadt), Gornja Pulja (Oberpullendorf) i Borta (Oberwart). Gradišćanski Hrvati su danas suočeni s velikim izazovom – zaustavljanja procesa asimilacije i trenda sve većeg opadanja hrvatske jezične kompetencije kod svoje djece. Austrija se obvezala Državnim ugovorom iz 1955. godine (posebno čl.7) koji je temelj zaštite manjinskih prava gradišćanskih Hrvata (i koroških Slovenaca) da će ispuniti konkretne standarde zaštite manjinskih prava. Kasnije je donesen Zakon o manjinama (1976. Volksgruppengesetz - gradišćanski Hrvati postaju manjinska skupina). Republika Hrvatska i Republika Austrija nemaju bilateralni sporazum o zaštiti manjina. Republika Austrija podupire medijske slobode te da pruža odgovarajuću institucionalnu i financijsku pomoć. U Republici Austriji postoji znatan broj institucija gradišćanskih Hrvata (Hrvatski kulturni centar, Gradišćansko-hrvatski centar, Znanstveni institut gradišćanskih Hrvata, Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, Hrvatsko Gradišćansko kulturno društvo u Beču, Folklorne i amaterske kazališne skupine, Hrvatski akademski klub, Kulturna zajednica u Velikom Borištofu-KUGA, Hrvatsko štamparsko društvo, Hrvatski kulturni i dokumentacijski centar).

Financijska sredstva koja je izdvojila Austrija prethodne godine za udruge i institucije Gradišćanskih Hrvata od Savezne Vlade Republike Austrije za programe iznosila su oko 1.150.000,00 eura. Prijedlog raspodjele ovih sredstava obavlja Savjet za Gradišćanske Hrvate pri Uredu Saveznog kancelara.

Bugarska

U Bugarskoj živi malobrojna hrvatska etnička skupina koja predstavlja ogranak janjevačkih Hrvata s Kosova. Prema raspoloživim podacima u Bugarskoj živi oko 300 obitelji hrvatskog podrijetla koje nemaju priznat status nacionalne manjine. Godine 1999. izrazili su želju za kolektivnim preseljenjem u Republiku Hrvatsku, no to nije ostvareno. U Bugarskoj djeluje hrvatska udruga „Kulturno prosvjetno društvo Hrvata u Bugarskoj“, koja je osnovana 2005. Osnovne djelatnosti udruge su organiziranje tečajeva hrvatskog jezika, izdavanje biltena, organizacija različitih proslava te različitih kulturnih i prosvjetnih programa. Na Sofijskom Univerzitetu „Kliment Ohridski“ već treću godinu djeluje Katedra za južnoslavenske jezike, kao središte na kome se izučava hrvatski jezik (uz hrvatski se izučavaju i slovenski i srpski jezik). Na Univerzitetu „Pajsije Hilendarski“ u Plovdivu okončane su sve predradnje za mogućnost upisa zasebnog studija kroatistike, ali još uvijek nedostaje poseban ugovor o suradnji s hrvatskim Sveučilištem, kako bi se omogućila razmjena lektora i profesora. Kulturno-prosvjetno društvo Hrvata u Bugarskoj financira se sredstvima dobivenim od MVPEI Republike Hrvatske i prikupljene članarine. Iz Državnog proračuna RH osigurana su sredstva za hrvatsku manjinu u Bugarskoj u iznosu od 1.200,00 €. Financijska sredstva za rad jedine hrvatske udruge do sada nisu izdvojena iz proračuna Republike Bugarske.

Crna Gora

Hrvatska manjina u Crnoj Gori prema popisu stanovništva iz 2003. broji 7,062 Hrvata. Pretpostavlja se da u Crnoj Gori živi oko 15,000 Hrvata, najviše u Tivtu, Kotoru, Herceg Novom, Budvi i Baru. Hrvati u Crnoj Gori imaju priznat status nacionalne manjine. Manjinski status u Crnoj Gori reguliran je Zakonom o manjinskim pravima i slobodama iz 2006. U siječnju 2009. u Zagrebu je potpisan Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj. Krovna institucija Hrvata u Crnoj Gori je Hrvatsko nacionalno vijeće sa sjedištem u Tivtu. Hrvati u Boki tijesno su povezani uz Katoličku crkvu. Bokokotorski zaljev („Zaljev hrvatskih svetaca“) predstavlja izvoriste hrvatske kulture i povijesti. Katedrala Sv. Tripuna iz 1116. te brojne crkve i spomenici neprocjenjive su vrijednosti i dokaz su dvanaeststoljetne prisutnosti Hrvata na tom prostoru. Po Ustavu Crne Gore u službenoj upotrebi je i hrvatski jezik od 2004., u Kotoru i Tivtu izvodi se hrvatska dopunska nastava. Dopunska nastava hrvatskog jezika i kulture, po programu Ministarstva znanosti, prosvjete i športa RH izvodi se još uvijek izvaninstitucionalno, ali se održava u prostorijama osnovnih škola u Tivtu i Kotoru. U prosincu 2001. u Kotoru je održana izborna skupština Hrvatskog građanskog društva Crne Gore. Društvo ima preko 1.000 registriranih članova. U travnju 1998. obnovljeno je Hrvatsko kulturno društvo "Napredak" u Donjoj Lastvi. Od 1991. aktivirano je i HKD-u "Napredak" u Tivtu. Nažalost, „Bokeljska mornarica 809.“, kao posljedica asimilacije Hrvata u Crnoj Gori izgubila je svoj hrvatski predznak. Hrvatsko građansko društvo izdaje časopis "Hrvatski glasnik", Hrvati u Crnoj Gori uz pisane medije od lipnja 2009. imaju i hrvatski radio „Radio Dux“. Utemeljitelji „Radio Duxa“ su krovna udruga Hrvata Crne Gore Hrvatsko nacionalno vijeće i „Dux Croatorum“, s ciljem očuvanja hrvatskog identiteta, promoviranja povijesne i kulturne baštine i zaštite prava i interesa Hrvata kao manjinskog i autohtonog naroda u Crnoj Gori. Nakon posljednjih parlamentarnih izbora u Crnoj Gori, Hrvati imaju predstavnika u crnogorskom parlamentu. Vlada Crne Gore u 2010. izdvojila je za rad hrvatskih institucija i udruge oko 65.000 €. Značajan broj hrvatskih državljana u Crnoj Gori, koji kao autohtono stanovništvo uglavnom žive na području Boke Kotorske i u barskom kraju, imaju velikih problema u procesu povrata i uređenja vlasništva nad ranije oduzetim nekretninama. Isti problem ima i Kotorska biskupija, koja je također pokrenula postupak povrata crkvene imovine. Sukladno Zakonu o povratu imovine Crne Gore, porastao je i interes Hrvata u Crnoj Gori u

ostvarenju tog prava protivno svim poteškoćama u povratu imovine. Skupština Crne Gore se obvezla donijeti Zakon o povratku bespravno oduzete imovine Katoličkoj crkvi ali se s tim stalno odgađa.

Češka

Hrvati su se doselili u Češku (na područje Južne Moravske) tijekom 16. stoljeća. Do sredine 20. stoljeća moravski Hrvati su sačuvali svoj nacionalni identitet u tri sela (Jevišovka, Dobro Polje i Nova Penava). Nakon II Svjetskog rata protjerivanjem Nijemaca iz cijele tadašnje Čehoslovačke, tzv. "Benešovim dekretima" protjerani su i Hrvati te prisilno raseljeni u 118 sela Sjeverne Češke kada im je oduzeta imovina. Zbog navedenih okolnosti Hrvati su asimilirani i njihov broj je smanjen te ih danas ima samo 800. Nakon 1989. članovi hrvatske zajednice počinju se okupljati te su 1991. registrirali udrugu Hrvatski kulturni savez. Od 1991. u Jevišovki se slavi Dan hrvatske kulture. Hrvatski kulturni dan u Jevišovki 1999. bio je značajan jer se Petr Uhl, tadašnji opunomoćenik Vlade Republike Češke za ljudska prava i predsjednik Savjeta Vlade za narodnosti, ispričao moravskim Hrvatima zbog postupka i nepravdanih progona. Predstavnici Hrvatskog kulturnog saveza drže da su isprikom dobili moralnu zadovoljštinu, ali smatraju da nepravda nije ispravljena, sve dok se ne riješe njihovi zahtjevi za povrat oduzete imovine. Aktualni problem hrvatske manjinske zajednice u Češkoj je restitucija imovine, oduzete Hrvatima nakon II. Svjetskog rata, zbog čega Hrvati u Češkoj još vode skupe i duge sudske sporove.

Češka je Vlada 1994. donijela Uredbu o potpori svim nacionalnim manjinama u njihovim nastojanjima da očuvaju kulturu i identitet te razviju informativnu i izdavačku djelatnost, a 2001. Donesen je Zakon o pravima pripadnika nacionalnih manjina. Zakon propisuje da će pripadnici nacionalnih manjina biti članovi Savjeta Vlade za nacionalne manjine. Ugovor o zaštiti manjina između RH i Češke Republike nije sklopljen te se Hrvati vode u rubrici "ostali".

Vlada RH godišnje podupire hrvatsku nacionalnu manjinu u Češkoj s oko 5.000 €, također Vlada je 2008. osigurala sredstva (120.000 €) za kupnju i obnovu zgrade u selu Jevišovki, u kojoj će djelovati Hrvatski dom – memorijalno-dokumentacijski centar Hrvata Južne Moravske.

Italija

Hrvati u Italiji žive u regiji Molise gdje su se doselili u 15. i 16. stoljeću. Danas moliški Hrvati žive samo u tri mjesta u kojima su većinsko stanovništvo. Prema podacima Centralnog statističkog instituta (ISTAT) u moliškoj provinciji Campobasso 2001. živjelo je 2.081 Hrvata, i to u Kruču (Acquaviva Collecroce) 800, Mundimitru (Montemitro) 468, a u Filiču (San Felice) 813. Radi se o najmanjoj priznatoj jezičnoj manjini u Italiji. Druga veća skupina, za sada nepriznata kao jezična manjina, živi u sjeveroistočnom dijelu Italije, u pokrajini Furlanija-Julijska Venecija (Friuli-Venezia Giulia). Procjenjuje se da tamo živi oko 60.000 ljudi hrvatskog porijekla, od toga samo u Trstu oko 30.000, između Trsta i Venecije oko 20.000, te ostalih 10.000 raspršeno je po manjim mjestima regije. Moliški Hrvati ne ostvaruju redovitu financijsku potporu od strane Italije.

Talijanska Republika svojim Ustavom jamči samo zaštitu jezičnih, a ne i nacionalnih manjina, te posebnim pravilima uređuje pravni položaj pojedinih manjina u autonomnim pokrajinama (austrijske u Alto Adige, francuske u Val d'Aosta), odnosno statutima pojedinih pokrajina. Statut regije Molise (čl. 4.): "Pokrajina... štiti jezičnu i povijesnu baštinu etničkih zajednica koje postoje na njezinom teritoriju, i u suradnji sa zainteresiranim općinama, podržava njezinu valorizaciju". Hrvati nemaju organiziranu političku stranku niti svog predstavnika u Parlamentu. U cilju bolje zaštite hrvatske manjine u Italiji, odnosno talijanske manjine u Hrvatskoj, potpisan je Sporazum između RH i TR o zaštiti manjina. Temeljem navedenog sporazuma (članak 8.) Italija je izričito priznala, kao autohtonu, hrvatsku manjinu u regiji Molise.

U regiji Molise djeluje Savez kulturnih udruga moliških Hrvata, u čijem su sastavu: Hrvatska zajednica u Molise „Luigi Zara“ iz Filiča, Zaklada „Agostina Piccoli“, udruga „Naš život“, i udruga „Naš grad“. Krovna udruga Hrvata u Italiji je Savez hrvatskih zajednica u Italiji (osnovan 2001.) kojeg čine: Hrvatsko-talijanska udruga Rim, Hrvatska zajednica u Milanu, Hrvatska zajednica u Trstu, Hrvatska zajednica u Venetu, Hrvatsko-talijanska udruga Udine, Hrvatska zajednica u Molise „Luigi Zara“ iz Filiča, a 2008. Savezu je pristupio i Savez kulturnih udruga moliških Hrvata. U Milanu djeluje i Klub prijatelja Hrvatske. Posebno mjesto zauzima hrvatska nacionalna crkvena ustanova „Papinski hrvatski zavod Sv. Jeronima“, te Dom hrvatskih hodočasnika „Blaženi Ivan Merz“ (Domus Croata) u Rimu. U Rimu djeluje i Hrvatski povijesni institut.

Kosovo

Hrvatska nacionalna manjina na Kosovu malobrojna je i u sve težoj je situaciji. U Janjevu obitava 300 Hrvata, dok ih je u Letnici 56. Prema posljednjem popisu iz 1991. bilo ih je oko 8.800. U Janjevu među Hrvatima je hrvatski svećenik te dvije časne sestre koje vode kuhinju i hrane stare i nemoćne. U Letnici je situacija puno teža,

ostalo je uglavnom starije stanovništvo, a dodatni je problem što su kuće, u napuštenim hrvatskim selima (Vrnava Kolu, Šašarama i Vrnezima) nelegalno zaposjeli Albanci iz Makedonije. Na Kosovu postoji jedina hrvatska nevladina udruga „Hrvatska udruga sv. Nikola Janjevo“.

Hrvati na Kosovu nisu priznati kao nacionalna manjina. Bivši predsjednik Kosova (g. F. Sejdiu) kooptirao je jednog predstavnika hrvatske zajednice s Kosova u Savjetodavno vijeće za pitanje ostvarivanja prava manjinskih zajednica.

Mađarska

Prema procjeni Hrvatske državne samouprave, u Mađarskoj živi približno između 40.000 i 50.000 Hrvata u Baranji i Podravini (Pečuh, Mohač, Šikloš), Bačkoj (Baja, Aljmaš, Kalača), duž mađarsko-austrijske granice (Šopron, Jur, Sambotel, Kisege) te u okolici Kaniže i Budimpešte. Bunjevci, Šokci, Raci, Dalmatinci, gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati i bošnjački Hrvati su tijekom dugih stoljeća obogatili ne samo svoju, već i mađarsku kulturu. Prema popisu pučanstva u Mađarskoj (2001.) bilo je 29.965 Hrvata sukladno njihovom izjašnjavanju, i to po nacionalnosti 15.620 te prema uporabi materinskog jezika njih 14.345. Financiranje manjina u Mađarskoj ostvaruje se na tri razine: direktno iz središnjeg proračuna, putem natječaja iz Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine i iz drugih natječaja i zaklada lokalnog karaktera, te iz lokalnih fondova. Svaka hrvatska manjinska samouprava u Mađarskoj godišnje dobije 750.000 HUF (oko 3.000 eura) direktno iz proračuna, HDS dobije godišnje 92 milijuna HUF te 52.5 milijuna HUF za održavanje svojih ustanova (npr. Croatica, škola u Santovu) U 2009. hrvatska manjina u Mađarskoj dobila je iz mađarskog proračuna 190 milijuna HUF.

Hrvati su u Mađarskoj zaštićeni kroz Ustav, čiji članak 68. regulira prava povijesnih manjina koje su konstitutivni čimbenik Mađarske (Zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina br. LXXVII iz 1993.). Mađarska je potpisnica dokumenata Vijeća Europe o zaštiti manjina: Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima. Sporazum između RH i RM o zaštiti mađarske manjine u RH i hrvatske manjine u RM, potpisan je 5. travnja 1995. u Osijeku, a na temelju navedenog osnovan je Međuvladin mješoviti odbor za praćenje i provedbu odredbi Sporazuma (MOM).

Suradnja dviju država na području zaštite manjina može poslužiti kao primjer dobrih odnosa, a temelj te suradnje je Sporazum o zaštiti mađarske manjine u RH i hrvatske manjine u RM. Sadržaj i primjena tog Sporazuma na najvišoj su razini europskih standarda zaštite manjina.

Hrvatska državna samouprava (HDS) je legitimno političko i administrativno tijelo Hrvata u Mađarskoj. Savez Hrvata u Mađarskoj (SHM) krovna je kulturna udruga s mrežom regionalnih društava. Na izborima za manjinske samouprave u listopadu 2006. formirano je 115 lokalnih hrvatskih manjinskih samouprava. U listopadu 2010. održani su izbori za lokalne i manjinske samouprave. Temeljem izbornih rezultata utemeljeno je 127 hrvatskih manjinskih samouprava. U Kaposváru od 2004. djeluje Zemaljsko društvo mađarsko-hrvatskog prijateljstva (264 člana). U prostorijama Hrvatskog kluba „August Šenoa“ u Pečuhu 2. lipnja 2009. održana je svečana primopredaja Kluba u vlasništvo Hrvatske državne samouprave, pa Hrvati u Mađarskoj sada imaju u svojem vlasništvu ukupno šest institucija: Zavičaj d.o.o., Croaticu, Muzej sakralne umjetnosti u Prisiki, Hrvatsku školu u Santovu i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Hrvati u Mađarskoj nemaju vlastite političke stranke niti su zastupljeni u parlamentu. Dužnosnici RH su u svim razgovorima s mađarskim dužnosnicima podržali zahtjev za predstavljanje hrvatske manjine u Parlamentu RM na temelju reciprociteta, a s obzirom da mađarska manjina u RH ima predstavnika u Hrvatskom saboru. Da bi se manjinama u Mađarskoj omogućila zastupljenost u Parlamentu nužna je izmjena Ustava. Na zasjedanjima mađarskog Parlamenta u svibnju 2010. raspravljalo se i o izmjenama Izbornog zakona prema kojima bi broj parlamentarnih zastupnika bio prepolovljen, a 12 nacionalnih i romska etnička manjina imale bi po jednog zastupnika (izborni prag od 5% neće se odnositi na manjine). Izrada detaljnog prijedloga izmjena Zakona planira se za lipanj 2011. Najnovije ustavne izmjene u Mađarskoj, vjeruje neće promijeniti odnos naspram hrvatske nacionalne manjine.

Makedonija

Prema popisu stanovništva iz 1994. u Republici Makedoniji bilo je 2.248 Hrvata (0,1 % od ukupnog broja stanovništva). Državni zavod za statistiku 2003. objavio je podatak da se pri popisu stanovništva 2002. Hrvatima izjasnilo 2.686 osoba. Neslužbeno se procjenjuje da ih ima oko 4.000, najviše u Skopju, Bitoli i Štipu, a u manjem broju žive i u Kumanovu, Ohridu i Tetovu.

U Makedoniji Hrvati nisu priznati kao manjina niti imaju mogućnost nacionalnog izjašnjavanja te ih se u popisu svrstava u „ostale“. Republika Makedonija nema uređeno manjinsko zakonodavstvo. Republika Hrvatska i

RM su 2007. potpisale bilateralni sporazum o zaštiti prava manjina na temelju kojeg je formiran međuvladin „Mješoviti odbor između Republike Hrvatske i Republike Makedonije“, a s ciljem praćenja provedbe potpisanog sporazuma. Sukladno preporukama sa zasjedanja međuvladinog Mješovitog odbora za manjine između RH i RM, Vlada RM dodijelila je Zajednici Hrvata u RM za 2009. godinu 3.000 €, a za 2010. godinu oko 6.245 €. Iz proračuna RH u 2010. za potrebe hrvatske nacionalne manjine u RM izdvojeno je 12.000,00 € s pozicije „Pomoć nacionalnim manjinama u inozemstvu“.

Hrvati u RM su organizirani u „Zajednicu Hrvata u Makedoniji“ sa sjedištem u Skopju (od 1996.) koja ima svoje podružnice i u Bitoli, Ohridu, Strugi, Štipu i Kumanovu. Ukupno broji 1300 članova i jedna je od najbrojnih udruga nevladinog sektora u RM. U RM u Bitoli djeluje još Makedonsko-hrvatsko društvo Hrvatski kulturni centar „Marko Marulić“ i „Hrvatsko nacionalno vijeće“.

Rumunjska

Hrvati su se doseljavali u Rumunjsku u više valova, počevši od XIV. stoljeća. Procjenjuje se da u Rumunjskoj živi oko 7.500 pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Dijele se u tri skupine s posebnim obilježjima te s neznatnim jezičnim razlikama. Prva od navedenih skupina živi u selu Rekaš 30 km istočno od Temišvara. Druga skupina živi u mjestu Keča, zapadno od Temišvara. Dok treća, i ujedno najveća skupina Hrvata, njih oko 6.500 živi južno od Temišvara u Karaš-severinskoj županiji (glavni grad Županije je Rešica) u dvjema općinama Lupak i Karaševo (Karaševski Hrvati, Krašovani ili Karaševci). Hrvati u Rumunjskoj, a poglavito Karaševski Hrvati predstavljaju najstariju hrvatsku manjinu te jezično i etnografski najbolje očuvanu. Narječje Karaševskih Hrvata ubraja se u red vrlo rijetkih štokavskih narječja. Do danas su sačuvali svoj izvorni identitet zahvaljujući visokom stupnju svijesti o porijeklu te infrastrukturnoj izoliranosti. Hrvatski jezik je arhaičan i koriste ga u svakodnevnoj komunikaciji.

Najviše pripadnika hrvatske etničke manjine u Rumunjskoj živi u seoskim zajednicama kao ratari i stočari. Hrvati su priznati kao posebna nacionalna manjina (etnička manjina). Temeljem Ustava Rumunjske iz 1991. pripadnici hrvatske nacionalne manjine u toj zemlji imaju pravo na čuvanje, razvoj i istraživanje etničkog identiteta (članak 6.), pravo na učenje hrvatskog jezika i školovanje na hrvatskom jeziku (članak 32.), pravo hrvatskih organizacija na zastupnika u Rumunjskom Parlamentu (čl. 59.) te pravo službene uporabe hrvatskog jezika na sudu i podizanju službenih dokumenata na hrvatskom jeziku (članak 127.). U hrvatskim selima u Rumunjskoj ne koristi se manjinsko pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika, ali postoje dvojezični hrvatsko-rumunjski nazivi mjesta. Zakonskom odredbom br. 92 iz 1990. za parlamentarne i predsjedničke izbore, svaka nacionalna manjina u Rumunjskoj (ukupno ih je 21) ima pravo na jedno zastupničko mjesto u Zastupničkom domu rumunjskog parlamenta. Rumunjski Hrvati organizirani su u udruzi „Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj“ sa sjedištem u Karaševu (osnovano 1991.g.) i „Demokratski savez rumunjskih Hrvata“, sa sjedištem u Klokotiću (osnovan je 1998.). Rumunjska Vlada izdvaja financijska sredstva iz proračuna za potrebe nacionalnih manjina. Novac namijenjen Hrvatima u Rumunjskoj u 2006. iznosio je 252.000,00 eura, u 2007. 357.000,00 eura a u 2009. 380.000,00 €. Iz Državnog proračuna RH za 2006. i 2007. kao pomoć hrvatskoj manjini namijenjeno je 10.000,00 eura, za 2008. iznos od 13.000,00 eura, za 2009. izdvojeno je 11.000,00 eura, dok je za 2010. izdvojeno 8.800,00 €.

Slovačka

Pri popisu stanovništva 1991. Hrvati se nisu mogli izjasniti kao posebna nacionalna manjina nego se u rubrici „ostali“, njih 907 izjasnilo kao Hrvati (procjenjuje se da se njihov stvarni broj kreće između 3 i 4 tisuće). Padom Berlinskog zida ozbiljnije se pristupa očuvanju hrvatskog identiteta. Hrvati u Slovačkoj danas pretežito žive u četiri općine u okolici Bratislave: Devinsko Novo Selo (Devínska Nová Ves), Hrvatski Grob (Chorvatsky Grob), Čunovo i Hrvatski Jandrof (Jarovce). Uvelike su asimilirani, no asimilacija nije posljedica izravne namjere, nego više sličnosti jezika, kulture i običaja. Istraživanja govore da su Hrvati prostore današnje Slovačke naseljavali u tri vala: sredinom 16. st., sredinom 17. st. i koncem 17. st., uglavnom bježeći pred Turcima. Riječ je zapravo o zasebne tri skupine. U Devinskom Novom Selu žive čakavci, u Hrvatskom Grobu kajkavci i ikavci, a u Hrvatskom Jandrofu i Čunovu Hrvati koji govore gradišćansko-hrvatskim jezikom. Hrvatska nacionalna manjina jedna je od 12 priznatih nacionalnih manjina u Slovačkoj. Slovačka nema zakon o nacionalnim manjinama niti zakon o financiranju nacionalnih manjina.

Pitanjima nacionalnih manjina bavi se Savjet Vlade za nacionalne manjine, koji je savjetodavno, inicijativno i koordinacijsko tijelo Vlade, u čijem radu sudjeluju predstavnici nacionalnih manjina. Hrvati, također u Savjetu imaju svog predstavnika. Položaj hrvatske manjine u Slovačkoj je dobar, unatoč otporu slovačke strane da potpiše Ugovor o zaštiti manjina. Njihova suzdržanost vjerojatno potječe od opreza da takav ugovor ne postane presedanom koji bi mogao ugroziti poziciju slovačke strane u pregovorima s drugim manjinom, pri čemu položaj hrvatske manjine i nadalje ostaje neupitan. Hrvati nemaju posebnog zastupnika u parlamentu niti su organizirani ili aktivni kroz političke stranke. Hrvati su izuzetno dobro integrirani u slovačko društvo, vrlo dobro su povezani s

matičnom državom, a imaju i izvrsnu prekograničnu suradnju s gradišćanskim korpusom. Hrvati u Slovačkoj organizirani su kroz kulturna društva i udruženja, a njihova krovna institucija „Hrvatski kulturni savez u Slovačkoj“ osnovan 1990. sa sjedištem u Bratislavi okuplja četiri hrvatska kulturna društava (HKD iz Čunova, HKD iz Devinskog Novog Sela, HKD iz Hrvatskog Groba i HKD iz Hrvatskog Jandrofa te Klub mladih iz Hrvatskog Jandrofa). Vlada RH i Slovačke financijski podupire projekte Hrvatskog kulturnog saveza. Slovačka strana financira hrvatske kulturne udruge preko općinskih ureda. Za 2009. Hrvatskom kulturnom savezu dodijeljeno je 62.000 eura. Iz Državnog proračuna RH za 2009. dodijeljeno je 8.000,00 eura a za 2010. dodijeljeno je 6.400,00 eura.

Slovenija

Po popisu stanovništva iz 1991. u Sloveniji je živjelo 52.876 Hrvata a prema popisu stanovništva iz 2002. Hrvatima se izjasnilo 35.642 stanovnika, dok je 54.079 stanovnika navelo hrvatski kao materinji jezik. Procjenjuje se da je u Sloveniji najmanje 55.000 stanovnika hrvatskog podrijetla. Hrvati u Sloveniji nemaju status nacionalne manjine niti se u Ustavu Republike Slovenije navode kao nacionalna manjina. Status autohtone nacionalne zajednice imaju Talijani i Mađari a Rome se spominje kao „posebnu“ etničku zajednicu. U RH Ustavnim zakonom iz 1992. Slovenci imaju status nacionalne manjine i ostvaruju sva prava koja im proizlaze iz tog statusa. Budući da Hrvati nisu priznati kao nacionalna manjina, ne dobivaju niti financijsku potporu slovenske države.

Hrvati u Sloveniji su organizirani kroz Saveza hrvatskih društava u Sloveniji (SHDS) koji okuplja 12 hrvatskih društava. Većina hrvatskih društava djeluje u Ljubljani gdje živi najveći broj Hrvata, njih oko 10.000. Veći broj Hrvata živi i u Mariboru s okolicom oko (10.000), Novom Mestu, Celju, Velenju, Kopru, Piranu, Portorožu, Kranju, Škofji Loki, Kamniku, Lendavi, a u manjem broju u drugim gospodarski razvijenijim mjestima. U Sloveniji djeluju i 3 katoličke misije (Ljubljana, Maribor i Portorož) koje uz vjeronaučnu nastavu, organiziraju i dopunsku nastavu hrvatskog jezika i kulture. U Republici Sloveniji, hrvatski jezik se kroz dopunsku nastavu izučava samo u Mariboru. Na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, u sklopu katedre za južnoslavenske jezike (hrvatski, srpski i makedonski) djeluje lektorat hrvatskog jezika.

Slovenija je pretrpjela stanovite kritike zbog neriješenog manjinskog statusa (10% stanovništva) zbog „novih etničkih skupina (Okvirna konvencija VE za zaštitu nacionalnih manjina iz 1993. kojoj je 1998. pristupila i Slovenija). Poštivanje ljudskih prava u Sloveniji izloženo je sve većoj kritici te u tom svjetlu treba promatrati i zahtjev naših sunarodnjaka da ih se prizna kao autohtonu manjinu. U prilog tome ide i treće izvješće ECRI-ja (Europska komisija za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti) Vijeća Europe koje spominje neriješeno pitanje statusa tzv. „novih“ manjina u Sloveniji (naroda iz bivše SFRJ – među kojima su i Hrvati).

Hrvati u Sloveniji imaju sve uvjete za ostvarivanje statusa ustavno priznate nacionalne manjine, pošto ispunjavaju oba (potreban jedan) elementa za stjecanje tog statusa: brojnost (kriterij EU) ili tradicionalnost naseljenosti. Nažalost Slovenija inzistira na kriteriju autohtonosti za determiniranje statusa manjine koji u Europi nije važeći i zamijenjen je kriterijem „tradicionalnosti“. Čak se na primjeru Hrvata u Beloj Krajini može dokazati njihova višestoljetna autohtonost u Sloveniji. Dokaz tome je i popisi stanovništva u doba Habsburške monarhije. Također, do 1991. temeljem Ustava bivše SFRJ svi pripadnici naroda su načelno imali jednaka nacionalna prava, pa se u rješavanju tzv. „novih“ manjina ne može ići ispod razine stečenih prava naslijeđenih iz bivše SFRJ.

Broj Hrvata u Sloveniji se smanjuje kao posljedica integracije i asimilacije u slovensko društvo. Činjenica da na temelju slovenskog unutarnjeg prava Hrvati u Sloveniji nemaju status nacionalne manjine, ne smije ometi Hrvate da u toj državi uživaju manjinska prava temeljem onih međunarodnih dokumenata koji obvezuju Republiku Sloveniju, a koji se primjenjuju na "manjine" definirane tako da obuhvaćaju i etničke skupine kao što su Hrvati u Sloveniji. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH je u 2006. godini iz stavke Državnog proračuna „Pomoć nacionalnim manjinama u inozemstvu“, za Hrvate u Sloveniji je odobrilo 20.000 €, u 2007. godini također je odobreno za Hrvate u Sloveniji 20.000 €, u 2008. MVPEI je odobrilo 23.000 €, u 2009. 20.000 € a u 2010. Odobreno je 16.000 €.

Srbija

Prema popisu stanovništva 2002. u Republici Srbiji pripadnikom hrvatskog naroda izjasnilo se 70.602 osoba (u Autonomnoj pokrajini Vojvodini Hrvatima se izjasnilo njih 56.546). Srbija je omogućila subetničkim skupinama hrvatskog naroda zasebno izjašnjavanje, tako se prilikom popisa stanovništva 1991. i 2002. moglo izjasniti Bunjevcima i Šokcima. U usporedbi s prethodnim popisima stanovništva, u Vojvodini je po popisu iz 1971. bilo 120.303 Hrvata a 1991. Hrvatima se izjasnilo njih 74.808. Zbog progona i različitih pritisaka početkom devedesetih godina prošlog stoljeća izbjeglo je između 30 i 40 tisuća Hrvata, a najviše njih je napustilo Srijem. U popisu stanovništva 2002. posebno treba naglasiti da se u Vojvodini 49.881 stanovnika izjasnilo "Jugoslovenima" te 92.422 „ostalim“.

Predstavnici hrvatskih manjinskih institucija procjenjuju da u Vojvodini živi oko 150.000 Hrvata. U Vojvodini Hrvati su po popisu stanovništva treća manjina po brojnosti nakon Mađara i Slovaka. Pravni položaj nacionalnih manjina u Srbiji reguliran je Ustavnom poveljom Srbije i Crne Gore, Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama (ima snagu ustavnog zakona), te Zakonom o pravima i slobodama nacionalnih manjina (2002.) gdje je hrvatskoj nacionalnoj zajednici po prvi puta priznat status manjine. U Beogradu je 15. studenog 2004. potpisan Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, koji je 2005. i ratificiran u objema državama. Temeljem navedenog Sporazuma formiran je međuvladin Mješoviti odbor sa zadaćom praćenja provedbe i podnošenja preporuka vladama u svezi s ostvarivanjem Sporazuma. Međuvladin mješoviti odbor između Republike Hrvatske i Republike Srbije do sada je održao četiri zasjedanja. Temeljem novog Zakona o savjetima nacionalnih manjina u Republici Srbiji (Službeni glasnik Republike Srbije br.72/2009.), na Elektorskoj skupštini održanoj 6. lipnja 2010. u Subotici osnovano je Hrvatsko nacionalno vijeće. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je ustanova osnovana Odlukom Skupštine AP Vojvodine i Hrvatskog nacionalnog vijeća (ožujak 2008.), radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Među najznačajnije i najutjecajnije udruge spadaju HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice, HKD "Matija Gubec" iz Tavankuta, HKD "Vladimir Nazor" iz Sombora, HKC "Srijem" iz Srijemske Mitrovice, Hrvatsko akademsko društvo "HAD" iz Subotice, KUD "Bodrog" iz Bačkog Monoštora te Teološko katehetski institut "Ivan Antunović" iz Subotice. Nedavno je osnovana i udruga gospodarstvenika u Subotici.

Hrvatski jezik je u službenoj upotrebi u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodine te u općini Subotica, a podnesen je zahtjev da bude i u općini Sombor. Većina Hrvata ne govori hrvatskim jezikom, a jedino se u ruralnim sredinama (salašima) govori dijalekt hrvatskog jezika, bunjevačka ikavica. Hrvatski jezik govore uglavnom svećenici, koji su većinom školovani u Hrvatskoj i koji su u najtežim vremenima odigrali ključnu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta. Danas u Subotici postoji samo jedan vrtić u kojem se koristi hrvatski jezik i to je državna predškolska ustanova koja radi po Montessori programu. U pet osnovnih škola u Subotici i selima oko Subotice postoji nastava na hrvatskom jeziku. U OŠ „Mato Vuković“ u Subotici od 2008. izvodi se nastava od prvog do osmog razreda. U istim školama za starije razrede postoji izborni predmet „Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i povijesti“. Od 2007. šk. god. u subotičkoj gimnaziji „Svetozar Marković“ otvoren je jedan 1. razred od 14 učenika čija se nastava u cijelosti održava na hrvatskom jeziku. U pregovorima je i otvaranje Odsjeka za hrvatski jezik na Učiteljskim fakultetima u Somboru i Subotici za potrebe obrazovanja učitelja koji bi podučavali hrvatski jezik i književnost i održavali nastavu na hrvatskom jeziku u Srbiji. Ko opstrukcija ovom prijedlogu može biti pokušaj da se otvori katedra za tkz. Bunjevački govor ili jezik. Kad je u pitanju izdavačka djelatnost važno je istaknuti novinsko izdavačku ustanovu „Hrvatska riječ“ koja izdaje istoimeni tjednik. Stranka DSHV izdaje „Glas ravnice“ za svoje članove a u Somboru izlazi tromjesečnik „Miroljub“. Katolička crkva ima mjesečnik na hrvatskom jeziku „Zvonik“ (uredništvo „Zvonika“ izdaje i godišnjak „Subotičku danicu“). Matica Hrvatska u Subotici izdaje i časopis za kulturu i književnost „Klasje naših ravni“. Postoji i mjesečnik "Glasnik Pučke kasine 1878", no vrlo je malog tiraža. Na Radio Subotici postoji uredništvo na hrvatskom jeziku s trosatnim terminom svaki dan (termin je vrlo nepopularan - od 18.00 do 21.00 sat). Na RTV Vojvodina početkom ožujka ove godine, formirana je redakcija na hrvatskom jeziku. Na lokalnoj TV stanici YU EKO postoji tjedna jednosatna emisija na hrvatskom jeziku (TV Tjednik). Na radiju Baču se godinu dana emitira i jednosatna tjedna emisija na hrvatskom jeziku. Demokratski savez Hrvata u Vojvodini na izborima 2007. u koaliciji s Demokratskom strankom osigurao je jedno zastupničko mjesto u Narodnoj skupštini Srbije. Također, DSHV ima vijećnike u skupštinama Subotice, Sombora, Apatina i Bača, te dogradonačelnika Subotice, pomoćnika gradonačelnika u Somboru i člana gradskog vijeća Sombora, zastupnika u Skupštini AP Vojvodine, zamjenika pokrajinskog tajnika za upravu i propise. Postoji još Hrvatsko bunjevačka šokačka stranka (osnovana je 2004. u Subotici) te Demokratska zajednica Hrvata (osnovana je 2007.). Imajući u vidu osiguranje manjinskih prava i ostvarivanje pune kulturne autonomije, Hrvati u Vojvodini ne ostvaruju prava koja imaju druge manjinske zajednice u Vojvodini. Problemi koje imaju Hrvati na sjevernu Vojvodine ne dolaze samo od srpske zajednice i vladajućih struktura Srbije odnosno Vojvodine, nego sve više i od mađarske zajednice koja je u desetak općina na sjeveru Vojvodine u apsolutnoj i relativnoj većini (baš gdje su i Hrvati najbrojniji). Trenutno na političkoj sceni Srbije postoje tri stranke hrvatske provenijencije.

Kao obveza Republike Srbije prema tamošnjim Hrvatima ostaje: ostvarivanje manjinskih prava poput ostalih manjinskih zajednica u Srbiji sukladno nacionalnoj legislativi i ratificiranim međunarodnim konvencijama; ostvarivanje manjinskih prava iz oblasti obrazovanja (zakonska obveza Republike Srbije – tiskanje udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku i radno pravni status nastavnika hrvatskog jezika); zastupljenost predstavnika hrvatske zajednice u svim tijelima državne vlasti te u javnim ustanovama, poduzećima i dr. institucijama (pogotovo zastupljenost Hrvata u Skupštini Republike Srbije; osuda i prestanak politike podjele hrvatskog naroda na Hrvate, „Bunjevce“ i „Šokce“ te distanciranje od pokušaja nametanja „bunjevačkog pitanja“ te puna integriranost u društveni, politički i gospodarski život u Vojvodini.

Za hrvatske udruge na području Srbije za 2010. iz Proračuna RH s pozicije „Pomoć nacionalnim manjinama u inozemstvu“ izdvojeno je 46.898,00 eura. Također, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija stipendira

43 stipendista s područja Srbije u iznosu od približno 206.000,00 kuna na godinu i oni imaju povlašteni upis i studentski dom (nažalost manje od 10% studenata nakon studija vraća se u Vojvodinu). Vlada Republike Srbije izdvojila je za 2009. god. 323.100 eura Hrvatskom nacionalnom vijeću za kulturno umjetnička društva: NIU "Hrvatsku riječ" i za Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.